

31.10.2022

Dnro 534/ D.a.5/2022

Lappi buresveadjinguovlu
lapinhyvinvointialue@lapha.fi

Sámedikki cealkámuš Lappi buresveadjinguovllu strategiijahápmosis

Čujuhus: otakantaa.fi

1. Duogáš

Lappi buresveadjinguovlu čohkke kommeanttaid strategiijahápmosii otakantaa.fi-siiddus.

Lágas buresveadjinguovllus ja dan 41 §:s ášahuvvo buresveadjinguovllu strategiijas. Lága mielde buresveadjinguovllus galgá leat strategiija, mas guovlostivra mearrida buresveadjinguovllu doaimma ja ekonomijja guhkit áiggi ulbmiliid. Buresveadjinguovllu strategiijas galgá váldot vuhtii: 1) ássiid buresveadjima ovddideapmi buresveadjinguovllu bargguid olis; 2) bálvalusaid ordnemii ja buvttadeapmái guoskevaš strategalaš linnjemat; 3) bálvalanulbmilat, mat leat ášahuvvon buresveadjinguovllu bargguide guoskevaš lágain; 4) oamasteadjipolitihkka; 5) bargiidpolitihkka; 6) ássiid oassálastin ja váikkuhanvejolašvuodát. Lappi buresveadjinguovllu strategiijas galgá váldot vuhtii gielalaš vuoigatvuodaid ollašuvvan buresveadjinguovllu bálvalusaid ordnemis ja buvttadeamis.

Buresveadjinguovllu strategiija vuodđun galgá leat árvoštallan buresveadjinguovllu dilis, mii lea dahkkon dalle go strategiija lea čállon, muhto maiddáai boahstevaš doaibmabirrasa nuppástusain ja daid váikkuhusain buresveadjinguovllu bargguid ollašuhthimii. Strategiijas galgá maid meroštallat dan, mo áigot árvoštallat ja čuovvut strategiija ollašuvvama.

2. Sámiid oassálastin

Sámediggi oaivvilda, ahte dakkár strategiijaválmmaštallamiid buohta, mat gusket sámezielat ja sáme kultuvrii heivehuvvon bálvalusaid, livččii dehálaš ahte Sámedikkiin čadahuvvošii sierra ráđđádallanproseassa. Sámedikkiin ii leat ráđđádallon sámiid ja sáme giela guoskevaš strategiija sisdoalus. Sámiin lea vuodđolágas dorvvastuvvon iešmearrideapmi gielas ja kultuvrras. Mánngain Suoma ratifiseren riikkaidgaskasaš soahpamušain suddjejuvvo sámiid riekti eatnigielat sosiála- ja dearvvašvuodabálvalusaide. Olmmošrivttiid čuovvunorgánaid ávžžuhusain lea álgoálbmogiid iešmearrideapmi gávnnavuvvon reaidun dorvvastit álgoálbmoga kultuvrra.

Lágas buresveadjinguovllus 41 §:s ášahuvvo buresveadjinguovllu strategiijas, mii lea buresveadjinguovllu stivrenmekanisma buresveadjinguovllu jođihanbargui. Láhkaevttohusa ášahusaide guoskevaš ákkastallamiin lea čuožžu ahte strategiija geatnegahtta politihkalaš ja doaimmalaš dásis, nappo dat stivre mearrádusaid válmmaštallama ja mearrádusdakhama. Buresveadjinguovllu strategiija ii danin čana juridihkalaččat dahje ii leat váidingelbbolaš áššegirji. Paragrafas ášahuvvojit maid dat iešguđetge bealit, mat strategiijas ain jo berrešedje váldot vuhtii. Sámediggi oaidná, ahte strategiijas dahkkon linnjemat gusket moanaid sámiid gielalaš ja kultuvrralaš

vuoigatvuodaid, nu mo linnjemat ássiid buresveadjima ovddideaddji ulbmiliin, sode-bálvalusaid ordnemii ja buvttadeapmái guoskevaš strategalaš ulbmilat, bálvalanulbmilat ja dat ollisvuohta, mii guoská ássiid oassálastin- ja váikkuhanvejolašvuodaide. Paragrafa 3. momeanta mielde strategiija vuodđun galgá leat árvvoštallan buresveadjinguovllu dalá dilis ja boahttevaš nuppástusain doaibmabirrasis. Sámediggi gávnna ahte strategiijai biddjon mihttu das, ahte dan vuodđun galgá leat realisttalaš árvvoštallan dalá dilis, ii sáhte sámeálbmoga oasil ollašuvvat Sámedikki oassálastima ja váikkuhanvejolašvuodaid haga, earenomážit danin go eiseválddiid sámiide guoskevaš statistihkka- ja registerdieđut váilot.

Sámedikki mielas kommenterenáigi strategiijahápmosii lei oanehaš ja maiddá oassálastinvuogit eai lean bures heivehuvvon sámi álbmogii. Fuomášuhttit maid ahte strategiija ii lean vejolaš oazžut sámegillii lohkanlahkai.

Sámediggi buvttii ovdán giđdat 2022 fuola (5.5.2022, 300/D.a.5/2022) das, ahte strategiijabarggu vuodđun geavahuvvon elektrovnnalaš vuohki ii leat heivvoleamos reaidu mainna olahit álbmoga. Elektrovnnalaš gažadeapmi dahká vejolažžan jodánis ja álkes jearahallama. Hástalussan lea goittotge dat, man olahtti gažadeapmi lea, go váldá vuhtii dan ahte sámiid ruovttuguovllus leat báikkuid heittot neahttaoktavuodát. Earenomážit ahkeolbmuid aktiivvalašvuohta vástideapmái vai vástidit? sáhtá leat hástaleaddji. Dálá dilis stuorra oassi sámegielat sosiála- ja dearvvašvuodabálvalusaide čujuhuvvon stáhtadoarjagis manná ahkeolbmuide oaivvilduvvon ruktobálvalusaide ja danin ahkeolbmot leatge mearkkašahtti geavaheaddji joavku sámegielat bálvalusain mat gávdnojit dalá dilis. Danin elektrovnnalaš oassálastin sáhtá heivet dasa ahte dievasmahttit vejolašvuoda oassálastit bargui, muhto dan bohtosiid ii berresii atnit mearkkašahtti vuodđun strategiijabargui.

3. Gielalaš vuoigatvuodaid ollašuvvan buresveadjinguovllu bálvalusaid ordnemis ja buvttadeamis

Sámediggi buktá ovdan fuola, ahte dalá buresveadjinguovllu strategiijahápmosis eai boađe doarvái bures ovdan buresveadjinguovllu strategalaš ulbmilat sámi álbmoga ektui, eaige maiddá eará buresveadjinguovllu láhkageatnegahtton ovddasvástádusat, nu mo earret eará bargu sámiid gielalaš vuoigatvuodaid ektui ja dat mo buresveadjinguovlu áigu daid strategalaččat ollašuhhtit. Sámedikki mielas strategiijas livččii galgan čielgaseabbo buktit ovdan daid strategalaš ulbmiliid ja doaimmaid mat čilgejit buresveadjinguovllu oainnu sámiide guoskevaš gažaldagain.

Sámediggi evttoha danin strategiijai dárkilut, alit dási linnjema das mo buresveadjinguovlu áigu dorvvastit bálvalusaid sámiide, fátmastit strategiijain sámi álbmoga ja ovddidit sin bálvalusaid. Lágas buresveadjinguovllus ásahuvvo buresveadjinguovllu strategiijas ja dan 41 §:s geatnegahtto, ahte Lappi buresveadjinguovllu strategiijas galgá váldot vuhtii gielalaš vuoigatvuodaid ollašuvvan buresveadjinguovllu bálvalusaid ordnemis ja buvttadeamis. Danin Sámediggi evttoha ahte strategiijai lasihuvvo čuovvovaš cealkka:

Sámiid lágas ásahuvvon sajádat, kulturiešstivrejupmi, gielalaš ja kultuvrralaš vuoigatvuodát ja sámegielat bálvalusaid oazžuma dorvvasteapmi váldo doarvái viidát vuhtii hálddahusas, bálvalusaid ordnemis, dutkamušas ja ovddideamis.

Dán bajit dási strategalaš mihtu galggašii buresveadjinguovlu maiddá čuovvolit ja árvvoštallat ulbmiliid juksama sierra, dasa oaivvilduvvon doaibmabijuiguin. Sámediggi hálida dán oktavuodas namuhit, ahte vaikke váillaha dárkilut ovdanbuktimiid sámiide guoskevaš mihttuin, de leat duđavaččat daidda merkejumiide mat strategiijas leat muđuid sámiid ektui, nu mo dat ahte strategiijas lea máinnašupmi sámegielat bálvalusaid ovddidanbarggus, ja nu maiddá merkejumit sámegielat

diehtujuohkimis, buresveadjinbarggus ja sámegielat bargiid bargguin ja Sámediggi doarju daid merkejumiid. Dan lassin evttohit lasihuvvot strategiijai ovdal namuhuvvon cealkaga, vai buresveadjinguovllu strategalaš ulbmilat dan ektui leat čielgaseabbo meroštallojuvvon ja dat maiddái hukse mihttomeari Lappi buresveadjinguovllu bargui.

4. Ollašuhhtima árvvoštallan ja čuovvun

Sámediggi oaidná, ahte vai strategiija lea beaktil ja ávkkálaš maiddái sámegielat ja kultuvrii heivehuvvon bálvalusaid buvttadeapmái ja ovddideapmái, galggašii strategiijai váldit oktan oassin sámegielat bálvalusaid ollašuhhtinplána, mii livččii okta lasihuvvon oassi strategiija eará ollašuhhtinprográmmain, mat leat ovdanbuktojuvvon strategiijahápmosa siiddus 5. Sámegielat bálvalusaid ollašuhhtinplána čohkkešii doaimmaid, mat gusket sámegielat ja sámekultuvrii heivehuvvon bálvalusaid. Dat doaimmašii maid strategiija ollašuvvama čuovvunmekanisman ja dorjjošii duohtandahkat daid strategalaš ulbmiliid mat gusket sámiiide. Sámediggi oaidná, ahte sierra ollašuhhtinplána lea vealtameahtun, vai buresveadjinguovlu čatnasa sámiiid bálvalusaid ollašuvvamii ja ovddideapmái. Sámediggi lea vásihan, ahte jus sámiiid áššin eai leat sierra máinnašumit, báhcá daid ollašuhhtin oktagas bargiid duohkái iige daninassii daga dan mii strategiija ulbmil lea, doaibmat stivrejeddji áššegirjin mearrideaddjiide ja áššiid válmmaštalliide.

Sámegielat bálvalusaid ovddidanprográmma lea mearkkašahtti maid dan dáfus, ahte dainna sáhtá ovddidit viidát sámegielat bálvalusaid vai dat sáhtášedje juksat dan seamma dási, mii strategiijas lea meroštallojuvvon suomagielat bálvalusaide. Dan lassin ollašuhhtinplánas galggašedje váldot vuhtii sámegielat sosiála- ja dearvvašvuodabálvalusaid kvalitehtaávžžuhusat.

Tuomas Aslak Juuso
ságadoalli

Anne Länsman-Magga
sosiála- ja dearvvašvuodačálli

Cealkámušas lea mearridan ságadoalli 31.10.2022.

Cealkámuša válmmaštallamii lea searvan gielladorvočálli Anne Kirste Aikio ja má. plánejeaddji Riitta Lehtola-Kosonen.

Lassidieđuid addá: Anne Länsman-Magga, sosiála- ja dearvvašvuodačálli, anne.lansman-magga@samediggi.fi, 0401829998